

Odmiana rodzajnika określonego:

Fall	m	f	n	Pl
Nominativ (wer? was?)	der	die	das	die
Genitiv (wessen?)	des	der	des	der
Dativ (wem? wo? wann?)	dem	der	dem	den
Akkusativ (wen? was? wohin?)	den	die	das	die

Rodzaje deklinacji

W języku niemieckim występują trzy rodzaje deklinacji:

- **mocna** (starke Deklination)
- **słaba** (schwache Deklination)
- **mieszana** (unregelmäßige Deklination)

Deklinacja mocna

Do tej deklinacji należy większość rzeczowników. Jej cechą charakterystyczną jest końcówka dopełniacza (Genitiv) **-(e)s** w liczbie pojedynczej rodzaju męskiego i nijakiego.

Niektóre rzeczowniki należące do deklinacji mocnej: die Nacht, das Kind, der Vater, der Chef, der Mann, der Schüler, der Garten, das Auto, das Hotel, das Büro, das Café, das Restaurant, das Kalb, die Mutter, die Stadt, die Hand, die Wand, die Macht, die Kuh, die Nuss, die Maus, die Kunst, die Wurst, der See.

	Fall	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singular	Nominativ	der Film	die Tochter	das Haus
	Genitiv	des Filmes	der Tochter	des Hauses
	Dativ	dem Film	der Tochter	dem Haus
	Akkusativ	den Film	die Tochter	das Haus
Plural	Nominativ	die Filme	die Töchter	die Häuser
	Genitiv	der Filme	der Töchter	der Häuser
	Dativ	den Filmen	den Töchtern	den Häusern
	Akkusativ	die Filme	die Töchter	die Häuser

Deklinacja słaba

Do deklinacji słabej należą przede wszystkim rzeczowniki rodzaju żeńskiego i nie-duża grupa rzeczowników rodzaju męskiego.

Cechy charakterystyczne:

- końcówka **-n** lub **-en** dla rzeczowników rodzaju żeńskiego w liczbie mnogiej, natomiast dla rzeczowników rodzaju męskiego zarówno w liczbie mnogiej, jak i pojedynczej;
- w liczbie mnogiej nie występują przegłosy.

Do deklinacji słabej należą m.in.:

- rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na **-e**, np.: der Junge, der Franzose, der Pole, der Kunde, der Kollege, der Neffe, der Löwe, der Zeuge, der Affe;
- rzeczowniki rodzaju męskiego (obcego pochodzenia) zakończone na:
 - ent**: der Dozent, der Produzent, der Student, der Patient
 - ant**: der Elefant, der Demonstrant
 - at**: der Soldat, der Diplomat
 - ist**: der Polizist, der Journalist, der Tourist
- inne rzeczowniki: der Herr, der Mensch, der Bauer, der Nachbar, der Bär, der Held, die See (jako: 1. morze, 2. fala).

	Fall	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singular	Nominativ	der Mensch	die Meinung	-
	Genitiv	des Menschen	der Meinung	-
	Dativ	dem Menschen	der Meinung	-
	Akkusativ	den Menschen	die Meinung	-
Plural	Nominativ	die Menschen	die Meinungen	-
	Genitiv	der Menschen	der Meinungen	-
	Dativ	den Menschen	den Meinungen	-
	Akkusativ	die Menschen	die Meinungen	-

Deklinacja nieregularna

Do tej deklinacji należy nieduża grupa rzeczowników rodzaju męskiego oraz nijakiego. Cechą charakterystyczną jest występowanie jednocześnie końcówki **-(e)s** w dopełniaczu liczby pojedynczej oraz końcówki **-n** lub **-en** w liczbie mnogiej.

Do deklinacji nieregularnej należą m.in.:

- rzeczowniki zakończone na **-or**, np.: der Doktor, der Motor, der Direktor, der Professor
- rzeczowniki zakończone na **-um**, **-ium**, np.: das Datum, das Laboratorium, das Museum, das Zentrum, das Gymnasium
- inne rzeczowniki: das Bett, das Auge, das Hemd, der Scherz, der Staat, der See, das Konto.

	Fall	Maskulinum	Femininum	Neutrum
Singular	Nominativ	der Staat	-	das Hemd
	Genitiv	des Staates	-	des Hemd(e)s
	Dativ	dem Staat	-	dem Hemd
	Akkusativ	den Staat	-	das Hemd
Plural	Nominativ	die Staaten	-	die Hemden
	Genitiv	der Staaten	-	der Hemden
	Dativ	den Staaten	-	den Hemden
	Akkusativ	die Staaten	-	die Hemden

Dativ i Akkusativ

Celownik (Dativ) odpowiada na pytanie: *wem?* (komu?)

m	f	n	pl
dem	der	dem	den

Ich zeige **dem** Freund das Kleid. – Pokazuję sukienkę przyjacielowi.

Ich zeige **der** Freundin das Kleid. – Pokazuję sukienkę przyjaciółce.

Ich zeige **dem** Mädchen das Kleid. – Pokazuję sukienkę dziewczynce.

Ich zeige **den** Freunden das Kleid. – Pokazuję sukienkę przyjaciołom.

Rzeczowniki w liczbie mnogiej otrzymują w celowniku końcówkę -n.

Biernik (Akkusativ) odpowiada na pytania: *wen?* (kogo?), *was?* (co?)

m	f	n	pl
den	die	das	die

Ich sehe **den** Hund. – Widzę psa.

Ich sehe **die** Frau. – Widzę kobietę.

Ich sehe **das** Tier. – Widzę zwierzę.

Ich sehe **die** Bilder. – Widzę obrazy.

Genitiv

Dopełniacz (Genitiv) odpowiada na pytanie *wessen?* (czyj?)

Jego szczególną właściwość polega na tym, że rzeczownik rodzaju męskiego lub nijakiego otrzymuje dodatkową końcówkę **-(e)s**.

m	f	n	pl
des	der	des	der

Der Rock **der** Freundin ist schwarz. – Spódnica przyjaciółki jest czarna.

Das Kleid **des** Mädchens ist rot. – Sukienka dziewczynki jest czerwona.

Das Haus **des** Freundes ist aus Holz. – Dom przyjaciela jest z drewna.

Die Wohnung **der** Freunde ist schön. – Mieszkanie przyjaciół jest ładne.

Forma ta może być zastąpiona przez konstrukcję z **von**, przy której stosujemy celownik (Dativ), jednak jest ona uważana za mniej elegancką niż forma dopełniacza.

Der Rock **von der** Freundin ist schwarz.

Das Kleid **von dem** Mädchen ist rot.

Das Haus **von dem** Freund ist aus Holz.

Die Wohnung **von den** Freunden ist schön.

Dopełniacz często używany jest w połączeniu z imionami lub nazwami własnymi. W takich wypadkach dodajemy do imion własnych (bez względu na ich rodzaj) końcówkę **-s**.

Philipps Fahrrad (das Fahrrad von Philipp)

Goethes Bücher (die Bücher von Goethe)

Schillers Dramen (die Dramen von Schiller)

Europas Flüsse (die Flüsse von Europa)

Jeżeli występuje kilka imion, odmianie ulega jedynie ostatnie: Reiner Maria **Rilkes** Gedichte (die Gedichte von Rainer Maria Rilke)

Uwaga: Jeżeli do nazwiska dodajemy słowo *pan/pani*, także ono ulega deklinacji: Herrn Rilkes Gedichte (die Gedichte des Herrn Rilke/die Gedichte von Herrn Rilke).

Jeżeli imię kończy się na **-s**, **-ß**, **-x**, **-z**, **-tz**, dodajemy końcówkę **-ens** lub stawiamy tylko apostrof: Klaus' Zeitung/Klausens Zeitung (die Zeitung von Klaus); Markus' Hund/Markusens Hund (der Hund von Markus).

V RZECZOWNIKI ZŁOŻONE

Rzeczowniki mogą się składać z kilku wyrazów: rzeczowników, przymiotników, czasowników lub przyimków. Należy pamiętać, iż nowo utworzone słowo przyjmuje zawsze rodzaj ostatniego rzeczownika, który jest jednocześnie głównym członem.

der Bahnhof
der Warteraum

die Bahn + der Hof (dworzec kolejowy)
warten + der Raum (poczekalnia)

VI REKCJA RZECZOWNIKA

Rekcja rzeczownika to stałe łączenie się rzeczownika z określonymi przyimkami. Należy nauczyć się jej na pamięć.

Najczęściej używane rzeczowniki wraz z przyimkami:

apetyt na	der Appetit auf + Akk
decyzja o	die Entscheidung über/für + Akk
egzamin z	die Prüfung in + Dat/auf + Akk (+ hin)
informacja o	die Information über + Akk
miłość do	die Liebe zu + Dat
mowa o	die Rede von + Dat
myśl o	der Gedanke an + Akk
nadzieja na	die Hoffnung auf + Akk
obawa o, niepokój o	die Sorge um + Akk
oburzenie z powodu	die Empörung über + Akk
ochota na/do czegoś	die Lust auf + Akk/zu + Dat
odpowiedź na	die Antwort auf + Akk
odpowiedzialność za	die Verantwortung für + Akk
podobieństwo do	die Ähnlichkeit mit + Dat
podziękowanie za coś/ komuś	der Dank für/an + Akk
pokrewieństwo z	die Verwandtschaft mit + Dat
pomoc w/dla	die Hilfe bei + Dat/die Hilfe für + Akk
poszukiwanie czegoś	die Suche nach + Dat
potrzeba czegoś	das Bedürfnis nach + Dat
powód	der Grund für + Akk
pozwolenie na	die Erlaubnis für + Akk
pożegnanie z	der Abschied von + Dat
praca nad	die Arbeit an + Dat
prawo do	das Recht auf + Akk
przygotowanie do	die Vorbereitung auf + Akk
przykład na	das Beispiel für + Akk

pytanie o/do	die Frage nach + Dat/an + Akk
radość z	die Freude an + Dat/über + Akk
rezygnacja z	der Verzicht auf + Akk
strach przed	die Angst vor + Dat
szacunek dla	die Achtung vor + Dat
tęsknota za	die Sehnsucht nach + Dat
tłumaczenie na	die Übersetzung in + Akk
troska o	die Sorge für + Akk
ubezpieczenie od	die Versicherung gegen + Akk
ubóstwo czegoś	die Armut an + Dat
uczestnictwo w	die Teilnahme an + Dat
walka o/przeciw	der Kampf um/gegen + Akk
wina w czymś	die Schuld an + Dat
wpływ na	der Einfluss auf + Akk
wrażenie na	der Eindruck auf + Akk
wymaganie czegoś	der Anspruch auf + Akk
zadowolenie z	die Zufriedenheit mit + Dat
zainteresowanie czymś	das Interesse an + Dat/für + Akk
zaproszenie na/do	die Einladung zu + Dat/in + Akk/auf + Akk
zwrócenie uwagi na	der Hinweis auf + Akk
życzenie czegoś	der Wunsch nach + Dat

Dativ oraz Akkusativ łączą się z określeniem miejsc oraz ruchu.

Dativ odpowiada wtedy na pytanie **wo?** (gdzie?),

a Akkusativ na pytanie **wohin?** (dokąd?).

wo i Dativ stosujemy zawsze, gdy opisujemy stan;
wohin i Akkusativ stosujemy zawsze, gdy opisujemy ruch lub kierunek

legen – liegen

Ich lege das Buch auf **den** Tisch. – Kładę książkę na stole. (ruch – Akkusativ)

Das Buch liegt auf **dem** Tisch. – Książka leży na stole. (stan – Dativ)

stellen – stehen

Ich stelle die Vase auf **das** Fensterbrett. – Stawiam wazon na parapecie. (ruch – Akkusativ)

Die Vase steht auf **dem** Fensterbrett. – Wazon stoi na parapecie. (stan – Dativ)

setzen – sitzen

Ich setze mich in **den** Sessel. – Siadam na fotelu. (ruch – Akkusativ)

Ich sitze **im** Sessel. – Siedzę na fotelu. (stan – Dativ)

Opis kierunku:

ich ziehe auf + Akk – zakładam/ubieram (przenoszę ubrania w jakimś kierunku)

ich denke an + Akk – myślę o (moje myśli biegną w którymś kierunku)

VII RZECZOWNIK ODPRZYMIOTNIKOWY

Rzeczownik odprzymiotnikowy to rzeczownik utworzony od wyrazu będącego przymiotnikiem lub imiesłowem. Tworzymy go poprzez dodanie końcówki **-e**, gdy stosujemy rodzajnik określony, albo dodanie końcówki rodzajowej, gdy stosujemy rodzajnik nieokreślony lub zerowy.

bekannt – znany

der Bekannte/ein Bekannter/Bekannter – znajomy

die Bekannte/eine Bekannte/Bekannte – znajoma

arm – biedny

der Arme/ein Armer/Armer – biedak

die Arme/eine Arme/Arme – biedaczka

krank – chory

der Kranke/ein Kranker/Kranker – chory

die Kranke/eine Kranke/Kranke – chora

alt – stary

der Alte/ein Alter/Alter – staruszek

die Alte/eine Alte/Alte – staruszka

Rzeczowniki te odmieniają się tak jak przymiotniki.

Rzeczowniki odprzymiotnikowe rodzaju nijakiego oznaczają najczęściej pojęcia abstrakcyjne lub ogólne: **gut** (dobrze) – das Gute (dobro); **böse** (źle) – das Böse (zło); **neu** (nowy) – das Neue (nowe, nowość); **alt** (stary) – das Alte (stare, starość)

PRZYIMEK

Przyimki nigdy nie występują samodzielnie, towarzyszą im inne części mowy, najczęściej rzeczowniki, dlatego większość przyimków łączy się z konkretnymi przypadkami rzeczownika.

I PRZYIMKI Z DOPEŁNIACZEM

przyimek	tłumaczenie	przykłady użycia
anstatt/statt (Ugs też +D)*	zamiast	Michael kommt statt seines Bruders. Anstatt Gurkensuppe esse ich Pizza.
trotz (Ugs też +D)	mimo, wbrew	Trotz schlechten Wetters gehen wir spazieren.
während (Ugs też +D)	podczas	Während des Sommers lernt er segeln. Während der Pause kann ich ein Buch lesen.
wegen (Ugs też +D)	z powodu	Wegen der Krankheit muss er im Bett bleiben.
aufgrund = auf Grund	na podstawie	Aufgrund des hohen Preise fahren wir diesen Sommer nicht an die See.
infolge	wskutek	Infolge des Irrtums musste ich zweimal zum Amt gehen.
inmitten	w środku	Inmitten der vielen Menschen fühlte er sich einsam.
oberhalb	powyżej	Oberhalb der Schneegrenze gibt es nur wenige Pflanzen.
unterhalb	poniżej	Der größte Teil eines Eisbergs befindet sich unterhalb der Wasseroberfläche.
außerhalb	na zewnątrz, poza	Ich wohne außerhalb der Stadt.
anlässlich = aus Anlass	z okazji	Anlässlich meines Jubiläums habe ich Blumen bekommen.
innerhalb (Pl też +D)	w ciągu, wewnątrz	Innerhalb eines Tages muss der Plan fertig sein. Ich wohne innerhalb der Stadtmauern.

* Ugs – Umgangssprache (język potoczny, mówiony). Niektóre przyimki łączą się czasami w języku potocznym także z innymi przypadkami.